

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS PIRMINĖS TEISINĖS PAGALBOS TEIKIMAS IR CIVILINĖS BŪKLĖS AKTŲ REGISTRAVIMAS

2007 m. liepos 26 d. Nr. VA-40-4P-10
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 4-ojo audito departamento direktoriaus Rimvido Aleliūno
2006-11-23 pavedimą Nr. 40-4P

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Živilė Blaževičienė (grupės vadovas)
Almutė Juzėnienė
Ričardas Zelenovas

Auditas pradėtas 2006-11-23
Auditas baigtas 2007-07-26

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRAUKA

Valstybės garantuojamos pirminės teisinės pagalbos teikimas ir civilinės būklės aktų registravimas yra valstybinės (perduotos savivaldybėms) funkcijos, o jų atlikimą valstybiniu lygiu reguliuoja Teisingumo ministerija. Savivaldybėms iš valstybės biudžeto šioms funkcijoms atlikti skiriama specialioji tikslinė dotacija: pirminei teisei pagalbai 2005 metams ir 2006 metams buvo skirta vienoda lėšų suma – po 2 624,0 tūkst. Lt., o civilinės būklės aktams registruoti 2005 m. – 7 132,8 tūkst. Lt, 2006 m. – 8 080,9 tūkst. Lt.

Audito metu vertinome, ar šioms valstybinėms funkcijoms vykdyti savivaldybėms skiriamos lėšos atitinka jų poreikį ir ar paslaugų teikimas organizuojamas ir administruojamas vadovaujantis efektyvumo ir ekonomiškumo principais.

Nustatyta, kad savivaldybėse pirminės teisinės pagalbos teikimas ir civilinės būklės aktų registravimas organizuojamas nesilaikant Viešojo administravimo įstatymo 24 str. reikalavimų, t. y. nesudaryta galimybė gyventojams gauti šias paslaugas, pasibaigus nustatytam darbo laikui. Kai kurios civilinės būklės aktų registravimo paslaugos teikiamos net ne visomis darbo dienomis.

Valstybės garantuojamą pirminę teisinę pagalbą turi teisę gauti visi Lietuvos Respublikos piliečiai, kad galėtų tinkamai ginti pažeistas ar ginčijamas savo teises ir įstatymų saugomus interesus. Viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų kompanijos „Baltijos tyrimai“ 2006 m. atliktos Lietuvos gyventojų apklausos duomenimis, net 59 proc. apklaustųjų nėra girdėję apie pirminę teisinę pagalbą. Pagal Teisingumo ministerijos duomenis pirminė teisinė pagalba 2006 m. buvo suteikta 30 636 pareiškėjams, o per 2005 m. 8 mėn. (gegužės–gruodžio mėn.) – 20 349 pareiškėjams. Nustatyta, kad statistiniu požiūriu 100 gyventojų tenkantis suteiktų pirminės teisinės pagalbos paslaugų skaičius kai kuriose savivaldybėse skiriasi daugiau kaip 100 kartų, nors savivaldybėms bazinė lėšų suma iš valstybės biudžeto šiai funkcijai buvo skirta, atsižvelgiant į savivaldybės teritorijos gyventojų skaičių. Taip pat apie 30 kartų (nuo 27 iki 870 Lt) skiriasi ir pirminės teisinės pagalbos teikimo vienam pareiškėjui kaštai atskirose savivaldybėse, nes, pasirinkdamos konkretų pirminės teisinės pagalbos teikimo būdą, savivaldybės nepakankamai analizavo ir vertino pirminės teisinės pagalbos alternatyvių teikimo būdų efektyvumą ir ekonomiškumą. Šios paslaugos kainą dažnai didina tai, kad daugumoje savivaldybių nelabai efektyviai organizuojamas darbuotojų, teikiančių pirminę teisinę pagalbą, darbas, ir tai, kad iš valstybės biudžeto savivaldybėms skirtos specialios tikslinės dotacijos lėšų sumokama darbuotojams už funkcijų, kurios nesusijusios su pirminės teisinės pagalbos teikimu, atlikimą bei advokatams už kitas savivaldybei teiktas paslaugas.

Pirminei teisinei pagalbai teikti 2005 m. ir 2006 m. buvo suplanuotas per didelis lėšų poreikis, kuris nebuvo tikslinamas, atsižvelgiant į faktinį lėšų panaudojimą. Savivaldybės nepanaudotas tikslinės dotacijos pirminei teisinei pagalbai teikti lėšas (2005 m. – 985,9 tūkst. Lt (37,6 proc.), o 2006 m. – 323,9 tūkst. Lt (12,4 proc.) perskirstė ir panaudojo bendroms savivaldybių reikmėms, nesusijusioms su šios funkcijos atlikimu, finansuoti, nes Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 str. nuostatos leidžia nepanaudotas specialios tikslinės dotacijos valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti sumas naudoti bendroms savivaldybių reikmėms.

Teisingumo ministerijos patvirtinta Pirminės teisinės pagalbos teikimo funkcijai atlikti skirtų lėšų apskaičiavimo metodika, kuri reglamentavo valstybės biudžeto lėšų poreikio apskaičiavimo valstybės savivaldybėms perduotai pirminės teisinės pagalbos funkcijai atlikti tvarką ir šių lėšų naudojimo paskirtį, neužtikrina realaus ir pagrįsto šiai funkcijai atlikti lėšų poreikio apskaičiavimo, taupaus valstybės biudžeto lėšų naudojimo ir neskatino savivaldybių ieškoti pačių efektyviausių šios funkcijos įgyvendinimo būdų. Mūsų nuomone, nustatant valstybės biudžeto lėšų poreikį nepakankamai įvertinamas pirminės teisinės pagalbos teikimo rezultatyvumas, todėl lėšos skiriamos pirminės teisinės pagalbos procesui, o ne rezultatams finansuoti. Ministerija neturi visos ir patikimos informacijos apie pirminės teisinės pagalbos teikimą, todėl jos parengtos 2005 m. ir 2006 m. ataskaitos apie pirminės teisinės pagalbos organizavimą ir teikimą šalies mastu neatspindi tikrosios padėties.

Civilinės būklės aktų įrašų visuose civilinės metrikacijos skyriuose 2005 m. buvo atlikta 131 455, 2006 metais – 133 657. Rinkliavų įstatymo nustatyta tvarka, registruojant civilinės būklės aktus, taip pat ištaisant ir keičiant aktų įrašus imama valstybės rinkliava, kuri įskaitoma į savivaldybių biudžetą. Dėl nepakankamo teisinio reglamentavimo surinkta valstybės rinkliava už civilinės būklės aktų registravimą daugumoje savivaldybių nebuvo naudojama šiai funkcijai atlikti, o tai didino valstybės biudžeto lėšų poreikį. Jei valstybės rinkliavos lėšos būtų naudojamos civilinės būklės aktų registravimo funkcijai vykdyti, pagal mūsų skaičiavimus 6 savivaldybėms bendras valstybės biudžeto lėšų poreikis sumažėtų net 30 proc. Teisingumo ministerijos nustatytos Civilinės būklės aktų registravimo funkcijai atlikti lėšų apskaičiavimo metodikos nuostatos nesuderintos su Vietos savivaldos įstatymu ir neužtikrina realaus ir pagrįsto šiai funkcijai atlikti lėšų poreikio apskaičiavimo, todėl sudaromos prielaidos netaupiai naudoti valstybės biudžeto lėšas.

Valstybinio audito ataskaitoje pateiktos rekomendacijos Teisingumo ministerijai dėl teisės aktų, reglamentuojančių valstybės garantuojamos pirminės teisinės pagalbos teikimą ir civilinės būklės aktų registravimą tobulinimo ir šių paslaugų teikimo gyventojams gerinimo bei stebėsenos ir kontrolės funkcijų stiprinimo.